

**Інформаційна довідка
щодо проекту Закону України
«Про внесення зміни до статті 368-5 Кримінального кодексу України щодо
поширення кримінальної відповідальності за незаконне збагачення на
деяких осіб, які прирівняні до осіб, уповноважених на виконання функцій
держави або місцевого самоврядування»
(реєстр. № 12366 від 30.12.2024 р.)***

***Анотація.** В Інформаційній довідці розглянуто питання уточнення підстав кримінальної відповідальності за незаконне збагачення осіб, які прирівняні до осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування в контексті законопроекту реєстр. № 12366 від 30.12.2024 р. (далі – законопроект).*

Проаналізовано відповідність законопроекту вимогам Конституції України, основоположним засадам правотворчої діяльності, положенням чинного законодавства про кримінальну відповідальність, законам України, що регулюють суспільні відносини у сфері запобігання корупції.

***Ключові слова:** кримінальна відповідальність, незаконне збагачення, корупційні правопорушення, суб'єкт, особа, уповноважена на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.*

Вступна частина. Законопроект розроблено з метою розширення кола суб'єктів корупційного кримінального правопорушення, передбаченого статтею 368-5 Кримінального кодексу України (далі – КК).

Проектом пропонується доповнити пункт 1 примітки до статті 368-5 КК положеннями щодо визнання суб'єктами незаконного збагачення осіб, зазначених у підпункті «г» пункту 2 частини першої статті 3 Закону України «Про запобігання корупції», а саме: голів та членів експертних команд із оцінювання повсякденного функціонування особи, а також голів, заступників, членів та секретарів позаштатних постійно діючих військово-лікарських і лікарсько-льотних комісій.

Кримінальна відповідальність за незаконне збагачення покликана забезпечити прозорість поведінки публічних службовців і спроможна стати одним із дієвих засобів протидії латентній корупції, оскільки зосереджена на наявності у суб'єкта надмірного майна, походження якого не можна пояснити законними джерелами отримання доходів.

Основна частина. В контексті уточнення підстав кримінальної відповідальності за незаконне збагачення, вважаємо за доцільне зазначити наступне.

Ефективність і результативність закону, як нормативно-правового акта найвищої юридичної сили, значною мірою залежить від точності та зрозумілості правових формулювань, їх логічності та послідовності, правильності застосування юридичних понять і термінів. Формою кримінального закону є текст нормативно-правового акта, що впливає на його правильне розуміння, усвідомлення і застосування.

Засадовими положеннями кримінально-правової законотворчості є забезпечення термінологічної презумпції закону про кримінальну відповідальність, зокрема в частині змісту поняття спеціального суб'єкта корупційних кримінальних правопорушень як особи, яка порушує свої службові обов'язки з метою тим чи іншим способом задовольнити власні інтереси, або інтереси інших осіб, у супереччя принципам і завданням публічної служби.

Відповідно до частини третьої статті 18 КК, примітки 1 до статті 364 КК службовими особами є особи, які постійно, тимчасово чи за спеціальним повноваженням здійснюють функції представників влади чи місцевого самоврядування, а також постійно чи тимчасово обіймають в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах чи організаціях посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій, або виконують такі функції за спеціальним повноваженням, яким особа наділяється повноважним органом державної влади, органом місцевого самоврядування, центральним органом державного управління із спеціальним статусом, повноважним органом чи повноважною службовою особою підприємства, установи, організації, судом або законом.

Згідно із приписами примітки 1 до статті 364 КК таке розуміння службової особи поширюється на положення статті 368-5 КК. Проте, відповідно до примітки 1 статті 368-5 КК, суб'єктом незаконного збагачення є особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, зокрема зазначені у пункті 1 частини першої статті 3 Закону України «Про запобігання корупції». Отже, примітка 1 до статті 364 КК та примітка 1 до статті 368-5 КК конкурують між собою як загальна та спеціальна норми, що зумовлює необхідність їх удосконалення.

Варто зазначити, що у галузевому антикорупційному законодавстві (примітка до статті 51-3 Закону України «Про запобігання корупції») має місце розмежування осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування відповідно до змісту та обсягу їх повноважень. Тому, ознаки спеціального суб'єкта можуть бути критерієм, що дозволить диференціювати кримінальну відповідальність за незаконне збагачення в залежності від того чи є винна особа «службовою особою», «службовою особою, яка займає відповідальне становище», чи «службовою особою, яка займає особливо відповідальне становище».

Окрім цього, у пункті 1 частини першої статті 3 Закону України «Про запобігання корупції» йдеться про осіб, які безпосередньо перебувають на посадах, пов'язаних з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування. Водночас відповідно до положень частини першої статті 50 Закону України «Про запобігання корупції» повна перевірка декларації може відбуватися у період здійснення суб'єктом декларування діяльності, пов'язаної із виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, а також протягом трьох років після припинення такої діяльності.

Отже, з метою забезпечення ефективного функціонування системи запобігання корупції в Україні суб'єктом кримінального правопорушення,

передбаченого статтею 368-5 КК України, доцільно визнати не лише осіб які здійснюють діяльність, пов'язану із виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, а також протягом трьох років після її припинення.

Положення щодо набрання чинності законопроекту не враховують приписи Конституційного Суду України, який у Рішенні від 15 квітня 2020 року № 2-р(П)/2020 відзначив, що у контексті принципу верховенства права важливим є встановлення розумного часового проміжку між офіційним оприлюдненням закону і набранням ним чинності.

Висновок. Удосконалення підстав кримінальної відповідальності за незаконне збагачення передбачає уніфікацію поняття суб'єкта корупційних правопорушень, запровадження критеріїв його диференціації.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

**Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*